จัดทำโดย
สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว
กรมการข้าว
โทร. 0 2940 6115
website : www.ricethailand.go.th

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

การปลูกและกำจัดข้าวปน

การเตรียมการ

- เลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์
- ชาวนามีความสนใจและตั้งใจ
- ร่วมวางแผนตั้งแต่ ปลูก เก็บเกี่ยว และปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

การปลูกและดูแลรักษา

- การเตรียมดิน ต้องกำจัดข้าวเรื้อก่อนปลูก โดยไถหมักฟางอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ล่อให้ข้าวเรื้องอก
- ใช้เมล็ดพันธุ์ไม่ต่ำกว่าชั้นพันธุ์ขยาย
- อัตราเมล็ดพันธุ์ นาหว่าน 15 – 20 กิโลกรัมต่อไร่ / นาดำ 10 กิโลกรัมต่อไร่
- การควบคุมวัชพืช
  - ใช้สารเคมีควบคุมวัชพืช ให้ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งชนิด ปริมาณ และเวลา
  - รักษาระดับน้ำ 5 – 10 เซนติเมตร หลังกำจัดวัชพืช เพื่อป้องกันวัชพืชงอกอีกครั้ง
- การจัดการน้ำในนาข้าว (กรณีที่สามารถจัดการได้)
  - รักษาระดับน้ำ 5 – 10 เซนติเมตร
  - ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยว นาดินเหนียว 10 – 14 วัน / นาดินทราย 7 วัน
- การใส่ปุ๋ยในนาข้าว
  - ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5 – 10 เซนติเมตร และควรกำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ยทุกครั้ง
  - ใส่ปุ๋ยให้เหมาะกับชนิดของดิน และระยะการเจริญเติบโตข้าว

การกำจัดข้าวปน

แบ่งการกำจัดถอนต้นพันธุ์ปนได้ทั้งสิ้น 5 ระยะ คือ

- ระยะกล้า ตรวจดูกล้าที่มีลักษณะผิดปกติ หรือต้นที่เป็นโรค
- ระยะแตกกอ ตรวจดูลักษณะการแตกกอ การชูใบ สีของส่วนต่าง ๆ ของใบและต้น ขนาดของใบ
- ระยะออกดอก ตรวจดูความสูงต่ำของต้นข้าวในระยะออกดอก ความสม่ำเสมอของการออกดอก
- ระยะข้าวโน้มรวง ดูการโน้มรวง ความยาวคอรวง และลักษณะใบธง
- ระยะเมล็ดสุก ดูลักษณะของรวง ความถี่-ห่างของระแง้ สี ขนาด หาง จุดประบนเมล็ด

“มาตรฐานเปอร์เซ็นต์พันธุ์ปนในเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย กำหนดไว้ไม่เกิน 0.50 % หมายความว่า แปลงที่ผ่านมาตรฐานจะต้องมีต้นข้าวพันธุ์ปนไม่เกิน 5 ต้น จากจำนวนต้นข้าว 1,000 ต้น ในแปลงนา”

เอกสารเผยแพร่ : สสข.2551-06-11

จัดทำโดย
สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว
กรมการข้าว
โทร. 0 2940 6115
website : www.ricethailand.go.th

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

การเก็บเกี่ยวและการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. การเก็บเกี่ยว

- เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 %
- ทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์
- เกี่ยวข้าวขอบแปลงแยกออกเพื่อทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดอีกครั้งก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์

2. การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.1 การลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ทำความสะอาดลานตากหรือถังอบและระบบลำเลียงก่อนลดความชื้น
- ควรรีบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวภายใน 24 ชั่วโมง หลังการเก็บเกี่ยว
- การตากเมล็ดพันธุ์ ควรเกลี่ยให้ความหนาไม่เกิน 5 เซนติเมตร และกลับกองทุก 2 ชั่วโมง
- ความชื้นของเมล็ดพันธุ์ภายหลังลดความชื้นเหลือไม่เกิน 12 %

2.2 การทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ใช้เครื่องสีฝัด เครื่องนวดข้าว
- เมล็ดพันธุ์ข้าวภายหลังจากผ่านเครื่องทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ด ควรมีความบริสุทธิ์มากกว่า 98 % และสิ่งเจือปนไม่เกิน 2 %

3. การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ทำความสะอาดโรงเก็บก่อนนำเมล็ดไปเก็บรักษา
- แยกกองเมล็ดพันธุ์เก่าและใหม่ไว้คนละด้าน
- จัดกองเมล็ดพันธุ์ให้ห่างผนังโรงเก็บด้านละ 1 เมตร เพื่อสะดวกในการเข้าไปปฏิบัติงาน
- วางเมล็ดพันธุ์บนแคร่สูงจากพื้น 10 เซนติเมตร

4. การวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว

- การสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบความชื้นของเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวและสิ่งเจือปน
- ตรวจสอบปริมาณข้าวแดงและข้าวเหนียวปนในข้าวเจ้าหรือข้าวเจ้าปนในข้าวเหนียว
- ตรวจสอบปริมาณเมล็ดเป็นโรคและแมลงที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตรวจสอบความงอกหรือความมีชีวิตของเมล็ดพันธุ์ข้าว

“มาตรฐานเปอร์เซ็นต์พันธุ์ปนในเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย กำหนดไว้ไม่เกิน 0.50 % หมายความว่า แปลงที่ผ่านมาตรฐานจะต้องมีต้นข้าวพันธุ์ปนไม่เกิน 5 ต้น จากจำนวนต้นข้าว 1,000 ต้น ในแปลงนา”

LIFE FOR RICE

เอกสารเผยแพร่ : สสข.2551-06-12

จัดทำโดย
สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว
กรมการข้าว
โทร. 0 2940 6115
website : www.ricethailand.go.th

การจัดการใส่ปุ๋ย N–P–K ในนาข้าว

✲ สรุปการประเมินระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินนาจากค่าวิเคราะห์ดิน

อินทรียวัตถุ (%) ที่วิเคราะห์ได้	ปริมาณไนโตรเจน (N)	
	ไวแสง (ก.ก.N/ไร่)	ไม่ไวแสง (ก.ก.N/ไร่)
น้อยกว่า 1	9	18
1 – 2	6	12
มากกว่า	3	6

ปริมาณฟอสฟอรัส (P)	
ที่วิเคราะห์ได้ (ส่วนในล้าน)	ที่ต้องใส่ (ก.ก.P_2O_5/ไร่)
น้อยกว่า 5	6
5 – 10	3
มากกว่า 10	0

ปริมาณโพแทสเซียม (K)	
ที่วิเคราะห์ได้ (ส่วนในล้าน)	ที่ต้องใส่ (ก.ก.P_2O_5/ไร่)
น้อยกว่า 60	6
60 – 80	3
มากกว่า 80	0

✲ การใช้ปุ๋ยไนโตรเจน (N)

ช่วงเวลาที่ใส่	ปริมาณที่ใส่
ข้าวไวต่อช่วงแสง แบ่งใส่ 2 ครั้ง	
ครั้งที่ 1 ใส่ในช่วงปักดำหรือหลังปักดำใน 1 สัปดาห์ หรือที่ระยะ 15–20 วัน หลังข้าวงอกในนาหว่าน	1ใน 3 ส่วน
ครั้งที่ 2 ใส่ระยะกำเนิดช่อดอก (ก่อนข้าวออกดอก 30 วัน)	2 ใน 3 ส่วน
ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง แบ่งใส่ 3 ครั้ง	
ครั้งที่ 1 ใส่ช่วงปักดำ หรือหลังปักดำใน 1 สัปดาห์ หรือที่ระยะ 15–20 วัน หลังข้าวงอกในนาหว่าน	1 ใน 3 ส่วน
ครั้งที่ 2 ใส่ระยะข้าวแตกกอ (30 วันหลังใส่ปุ๋ยครั้งแรก)	1 ใน 3 ส่วน
ครั้งที่ 3 ใส่ระยะข้าวกำเนิดช่อดอก	1 ใน 3 ส่วน

✲ การใช้ปุ๋ยฟอสฟอรัส (P)

ช่วงเวลาที่ใส่	ปริมาณที่ใส่
ใส่เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปักดำหรือก่อนปลูกข้าว	ทั้งหมด

✲ การใช้ปุ๋ยโพแทสเซียม (K)

ช่วงเวลาที่ใส่	ปริมาณที่ใส่
ทางเลือกที่ 1 ใส่เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปักดำหรือก่อนปลูกข้าวพร้อมปุ๋ย P	ทั้งหมด
ทางเลือกที่ 2	
ครั้งที่ 1 ใส่เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปักดำ หรือก่อนปลูกข้าวพร้อมปุ๋ย P	ครึ่งหนึ่ง
ครั้งที่ 2 ใส่พร้อมปุ๋ย N ใส่ระยะข้าวกำเนิดช่อดอก	ครึ่งหนึ่ง

✲ การจัดการธาตุอาหารพืชในนาข้าว

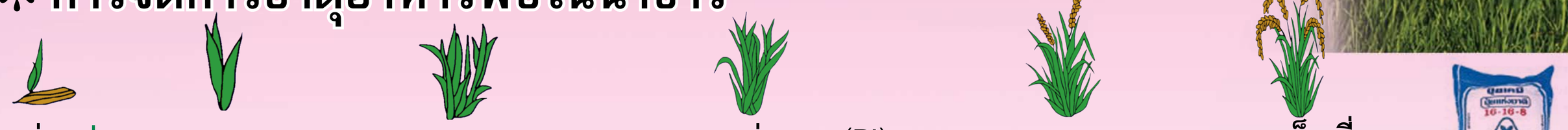

ใส่ปุ๋ยรองพื้น
- ใส่ปุ๋ย N 1 ใน 3 ส่วน
- ใส่ปุ๋ย P ทั้งหมด
- ใส่ปุ๋ย K ครึ่งหนึ่ง หรือทั้งหมด

ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า
- ใส่ปุ๋ย N 1 ใน 3 ส่วน

ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า
- ใส่ปุ๋ย N 1 ใน 3 ส่วน
- ใส่ปุ๋ย K ครึ่งหนึ่ง

LIFE FOR RICE

เอกสารเผยแพร่ : สสข.2551-06-09